

8 steg till ett lokalt ANDT-arbete

Förebyggande arbete mot alkohol,
narkotika, dopning och tobak

Foldern är framtagen av länsstyrelserna i Värmland och Örebro län samt kommuner.

Länsstyrelsen – en samlande kraft

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är alltså en viktig länk mellan länets kommuner och dess invånare å ena sidan och regeringen, riksdagen och de centrala myndigheterna å den andra sidan.

Titel: 8 steg till ett lokalt ANDT-arbete
– förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak
(version 1.0)

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Tryck: Arkitektkopia, Örebro, 2016

Illustration: Länsstyrelsen i Örebro län

Inledning

Den här skriften är tänkt som ett stöd i kommunernas ANDT-arbete, indelat i åtta steg. Det handlar främst om vad kommunen bör tänka på när förutsättningarna för arbetet skapas. Det praktiska ANDT-förebyggande arbetet utförs till största delen av kommuner, region/landsting, polis och det civila samhället. Foldern är förankrad vid konferensen ”Små kommuner i Värmland och Örebro län” (2016), där politiker, polis och ANDT-samordnare deltog. Deltagarna anser att de steg som beskrivs i foldern är ett bra verktyg som ska göras känt lokalt för den politiska ledningen, verksamhetschefer, styrgrupper och vid andra samarbeten.

Innehållet är baserat på samlad erfarenhet och forskning och är framtaget av kommuner och länsstyrelserna i Värmland och Örebro län i samverkan med Anders Eriksson. Anders har mångårig erfarenhet av ANDT-arbete från bland annat Stockholms stad och dåvarande Folkhälsoinstitutet.

Regeringen har för åren 2016–2020 antagit en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT). Det övergripande målet för strategin är ”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk”. Folkhälsomyndigheten är en huvudaktör på den nationella arenan och stödjer och samordnar genomförandet av ANDT-strategin. Länsstyrelsen har ett särskilt ansvar för att samordna och utveckla det förebyggande arbetet med ANDT regionalt.

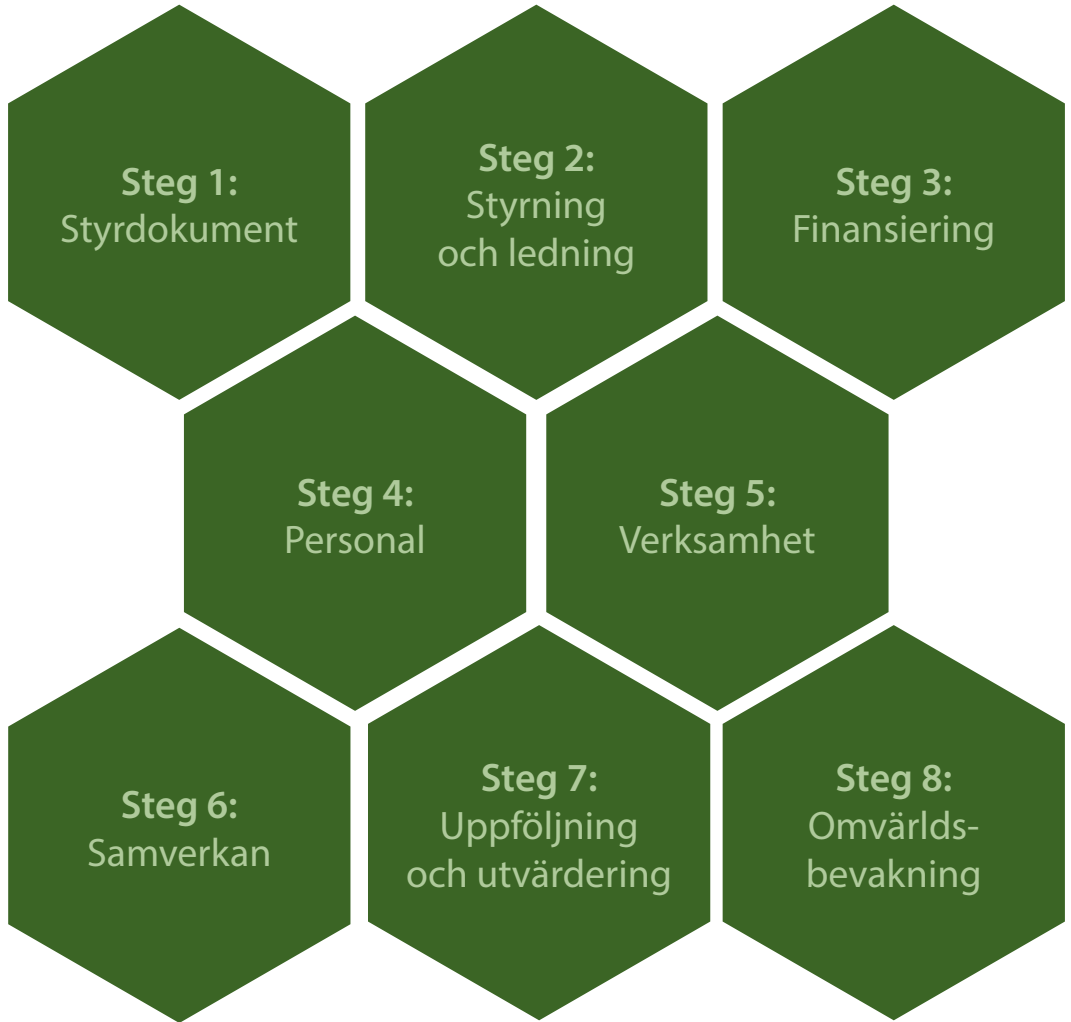

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen
Örebro län

Denna folder är framtagen i samverkan med kommuner och länsstyrelserna i Värmland och Örebro län.

Följande åtta steg ger tips på vad som ger de bästa förutsättningarna för att skapa ett bra förebyggande arbete i en kommun.

1 Styrdokument

ANDT-arbetet ska utgå från tydliga styrdokument. Därför behöver det finnas en policy och en handlingsplan för arbetet. Där ska framgå vad som ska göras och av vem. Styrdokumenterna ska

- vara politiskt beslutade
- grundas i kunskap om lokala ANDT-läget och socioekonomiska faktorer i kommunen
- innehålla tydliga och realistiska mål utifrån avsatta resurser
- visa hur uppföljning ska ske
- hänvisa till lagar och andra styrdokument som finns inom området
- fungera som verksamhetsunderlag för prioritering
- lämna utrymme för akuta insatser
- vara aktuella och uppdaterade
- innefatta budget, läs mer under steg 3.

2 Styrning och ledning

ANDT-arbete är en tvärssektoriell verksamhet och omfattar därmed flera förvaltningar inom kommunen. Samverkan krävs dessutom med andra myndigheter och organisationer. Ledningen behöver skapa förutsättningar för att insatser, verksamhet och samverkan sker. Tänk på att:

- Berörd chef är ansvarig för verksamheten.
- Det kan vara nödvändigt med en tvärssektoriell styrgrupp eller referensgrupp.

- En styrgrupp ska ha mandat att fatta beslut för verksamheten och måste ha spelregler för arbetet – med förtydligande om exempelvis roll, budget, deltagande, ersättare och när rapportering ska ske till beställaren.
- Att ha ett gemensamt fokus för kommunen kan skapa goda förutsättningar för att nå resultat i arbetet.

3 Finansiering

Resurserna inom den offentliga sektorn är begränsade. Det är viktigt att avsätta budget för ANDT-arbetet.

- Undersök möjligheterna till samfinansiering internt inom kommunen eller med externa aktörer, det kan öka engagemanget för att driva arbetet.
- Det kan finnas möjlighet för att söka sponsring till specifika aktiviteter/insatser, överväg etiska aspekter.

4 Personal

För att uppnå kvalitet och effektivitet krävs det en utsedd person med kompetens för uppdraget som samordnar kommunens insatser inom ANDT-området.

- Samordnaren ska ha en uppdragsbeskrivning som tydliggör uppdrag, arbetstid och vad som förväntas. Den ska vara realistisk utifrån den arbetstid som finns till förfogande.
- Det finns ingen särskild utbildning för ANDT-samordnare men lämplig bakgrund kan vara utbildning inom folkhälsa, beteendevetenskap och/eller samhällsvetenskap.
- Alla nya ANDT-samordnare bjuds årligen in till en nationell grundkurs som genomförs av länsstyrelserna.

5 Verksamhet

ANDT-verksamheten ska utgå från god kännedom om förhållandena i kommunen, vara kunskapsgrundad och realistisk utifrån de resurser som finns. Ofta innebär ANDT-arbete att nya metoder och arbetssätt ska genomföras vilket kräver god kunskap om implementering.

- För att få en gemensam överblick av ANDT-läget i kommunen, kartlägg statistik, aktörernas bild samt de insatser som sker och vilka som saknas.
- Identifiera målgrupp(er) och gör en implementeringsplan för insatserna.
- Använd insatser som har kunskapsbas. Säkerställ att metoderna/insatserna är effektiva, anpassade för målgruppen/problemet och används på rätt sätt.
- En tidslinje/årshjul som beskriver insatserna under året underlättar planeringen.

6 Samverkan

Många samhällsfunktioner berörs av ANDT-arbetet. För bästa resultat krävs samverkan. Om samordnade insatser sker på flera nivåer parallellt uppstår mervärde.

- För varaktig samverkan krävs en gemensam kunskapsbas och en gemensam tolkning av behovet. Tydliggör begrepp så att alla talar samma språk.
- Arbetet kan med fördel planeras tillsammans med annat lokalt förebyggande arbete som till exempel det lokala folkhälsoarbetet eller det brottsförebyggande arbetet.

- Samverkan med idéburna organisationer och civila samhället är viktigt.
- Det fysiska mötet leder till att samverkansprocessen hålls levande.
- Länsstyrelsen erbjuder en plattform för samverkan inom länet.

Uppföljning och utvärdering

Att följa upp och utvärdera insatserna som görs bidrar till kontroll av att planeringen följs samt kännedom om utvecklingen av ANDT-arbetet.

- Uppföljning och utvärdering ska finnas med som en del av styrdokumentet.
- Ansvarig politisk nämnd ansvarar för uppföljning.
- En regelbunden rapportering görs till ansvarig nämnd/berörd chef. Det är viktigt att nämnd/ledning efterfrågar rapportering.
- Media är en kanal som kan användas för att synliggöra kommunens arbete.

8 Omvärldsbevakning

För att hålla kommunen uppdaterad inom området är omvärldsbevakning nödvändig, exempelvis genom att delta i konferenser, utbildningar och erfarenhetsutbyten.

- Att som samordnare delta i länsstyrelsens regionala ANDT-nätverk ger erfarenhets- och kunskapsutbyte samt kännedom om ANDT-arbetet nationellt och regionalt.
- Om beslutsfattare i kommunen deltar i länsstyrelsens ANDT-sammankomster ökas förutsättningarna för att driva det lokala arbetet.
- Fördjupningsdagar erbjuds årligen av länsstyrelserna.

Avslutning

Ovanstående steg är förutsättningar för att skapa kvalitet i ANDT-arbetet på lokal nivå. Som ytterligare kvalitetsstöd inför planering av ANDT-verksamhet förespråkas projektcykeln EDPQS (European Drug Prevention Quality Standards) som används inom EU.

Folkhälsomyndigheten lyfter fram EDPQS och genomför även utbildningar inom modellen. En guide till EDPQS nås via Folkhälsomyndighetens webbplats (Snabbguide för drogförebyggande arbete). En forskargrupp i Europa under ledning av John Moores University i Liverpool har tagit fram modellen. EDPQS är numera ett europeiskt ramverk för ett kvalitetssäkrat drogförebyggande arbete.

Vid frågor eller funderingar, kontakta ANDT-samordnaren på din länsstyrelse eller i din kommun.

Läs mer

Länsstyrelsen i Värmlands län, www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen i Örebro län, www.lansstyrelsen.se/orebro

Boman U, Allebeck P & Danielsson AK (2014) *Hur gick det med Luma-projektet? - en tvåårsuppföljning av de 25 kommuner som under 2009 och 2010 deltog i LUMA-projektet*, Karolinska institutet.

Danermark, B. (2000). *Samverkan - Himmel eller helvete? En bok om den svåra konsten att samverka*, Stockholm, Gothia.

Folkhälsomyndigheten, (2015), *Snabbguide för drogförebyggande arbete*, European drug prevention quality standards (EDPQS).

Grundh, M. (2011), ”Småkommunsatsningen” – *En utvärdering av små kommuners förebyggande arbete mot alkohol och narkotika i Värmlands och Örebro län*, Karlstad universitet.

Jacobsson, M. (2012), *3x3 Implementering av lokalt förankrat alkohol och drogförebyggande arbete – en utvärdering*, Luleå tekniska universitet.

Leifman, H. (2016), *Konsumtion och skador av alkohol, narkotika och tobak i kommuner i Kalmar län*, CAN, rapport 155.

Regeringen, (2015), *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Skr. 2015/16:86.

Socialstyrelsen, (2012), *Om implementering*.

Utanförskapets pris

I genomsnitt hamnar 13 procent i varje årskull i utanförskap. Fram till 65 års ålder kostar varje person samhället 10–15 miljoner, oräknat det som den drabbade själv får betala. Vad blir kostnaden för utanförskap i din kommun?

Se beräkningen på
www.utanforskapetspris.se

Nationalekonomerna Ingvar Nilsson, Anders Wadeskog och Skandia Idéer för livet har tagit fram en modell för att beräkna samhällets kostnader för utanförskapet i Sverige.

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro